

II. МЕДИЧНІ НАСЛІДКИ ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Лабораторна робота 10

ВИЗНАЧЕННЯ ІНТЕНСИВНОСТІ ВІДБОРУ В ПОПУЛЯЦІЇ ЛЮДИНИ

Мета роботи: ознайомитись та навчитись застосовувати на практиці методи популяційної генетики людини, які дозволяють оцінити інтенсивність відбору.

✓ **Основні теоретичні відомості**

У популяційній генетиці існують методи, що дозволяють оцінювати інтенсивність відбору та його компоненти, що пов'язані з диференційною смертністю (I_m) та диференційною плодючістю (I_f) на основі даних демографічної статистики.

Для більшої частини історії людства була характерна висока дитяча смертність та, відповідно, високі значення I_m . Протягом ХХ ст. в усіх розвинених країнах інтенсивність цього компонента відбору знизилась в десятки разів завдяки соціальному прогресу та успіхам медицини.

Якби всі індивідууми мали рівну кількість нащадків ($V_k = 0$), то відбір би був відсутній (I_f). Однак в реальності кількість дітей, народжених однією жінкою за весь репродуктивний період, варіює в широкому діапазоні: від 0 до 25 і більше. У популяціях, де відсутні заходи з обмеження народжуваності, середня кількість нащадків достатньо велика: $4 < \bar{k} < 10$, а $V_k > \bar{k}$. У результаті широкого поширення практики планування сім'ї в більшості розвинутих країн на сьогодні істотно знизилась значення $\bar{k}$, V_k та I_f .

Протягом останнього століття в розвинутих країнах відбулось різке зниження інтенсивності природного відбору: його компонент, що пов'язаний з диференційною смертністю, зменшився більше,

ніж у 10 разів у результаті соціального прогресу та успіхів медицини, а компонент, що пов'язаний з диференційною плодючістю, знизився на 1/3 внаслідок широкого поширення практики планування сім'ї та зростання освітнього рівня населення.

Порядок виконання роботи

1. На основі вихідних даних розрахувати показники I_m та I_f .

Інтенсивність відбору, пов'язаного з диференційною смертністю (I_m), визначається таким чином:

$$I_m = P_d / P_s,$$

де P_d – частка індивідуумів, що померли, не досягнувши репродуктивного віку; P_s – частка індивідуумів, що досягли репродуктивного віку ($P_d + P_s = 1$).

Інтенсивність відбору, пов'язаного з диференційною плодючістю (I_f), визначається таким чином:

$$I_f = V_k / \bar{k}^2,$$

де V_k – міжсімейні відмінності в кількості нащадків; $\bar{k}$ – середня кількість нащадків, що припадає на одного індивідуума, який дожив до репродуктивного віку.

2. Отримані результати оформити у вигляді табл. 10.1.

Таблиця 10.1

Часова динаміка показників інтенсивності природного відбору

Параметри	Рік	Рік	Рік
P_d			
P_s			
I_m			
$\bar{k}$			
V_k			
I_f			

3. Побудувати графіки залежності $I_m(P_d)$, $I_f(\bar{k})$, $I_f(V_k)$.

4. Зробити висновки.

Контрольні запитання і завдання

1. Розкрийте суть показника інтенсивності відбору, пов'язаного з диференційною смертністю.
2. Розкрийте суть показника інтенсивності відбору, пов'язаного з диференційною плодючістю.
3. Проаналізуйте причини змін значень показників інтенсивності відбору з часом.
4. Проаналізуйте залежність інтенсивності відбору, пов'язаного з диференційною смертністю від частки індивідумів, що померли, не досягнувши репродуктивного віку.
5. Проаналізуйте залежність інтенсивності відбору, пов'язаного з диференційною плодючістю від значень середньої кількості нащадків, що припадає на одного індивідуума та міжсімейних відмінностей в кількості нащадків.
6. Як впливають спадкові генетичні хвороби на гомеостаз людини?